

Cuprins

Tema nr. 1

Organizarea generală a aparatului bancar și a contabilității bancare	5
1.1. Structura aparatului bancar din România	6
1.2. Cerințe ale înființării și funcționării instituțiilor de credit în România	10
1.3. Organizarea și conducerea instituțiilor de credit	15
1.4. Documentele și evidența bancară	19
1.5. Planul de conturi al instituțiilor de credit	23

Tema nr. 2

Gestiunea operațiunilor de tezaur și casierie	29
2.1. Organizarea și funcționarea compartimentului de tezaur și casierie	30
2.2. Evidența primirii și eliberării numerarului în lei de către unitățile operative ale instituțiilor de credit	36
2.3. Evidența operațiunilor cu numerar efectuate prin sistemul electronic de transfer al fondurilor – cardurile bancare	40
2.4. Evidența operațiunilor cu numerar în valută	47

Tema nr. 3

Gestiunea operațiilor de încasări și plăți fără numerar – mecanisme de decontare și instrumente de plată	55
3.1. Considerații generale cu privire la plățile fără numerar	56
3.2. Instrumentele de plată utilizate la efectuarea plăților fără numerar	58
3.3. Funcționarea conturilor bancare, în lei și în valută	64
3.4. Mecanismul de decontare a plăților intrabancare	68
3.5. Sisteme de decontare a plăților interbancare	72
3.5.1. Sistemul de decontare interbancară pe bază brută	73
3.5.2. Sistemul de decontare interbancară pe bază netă multilaterală	76

Teste recapitulativ	85
----------------------------	----

Tema nr. 4

Gestiunea și evidența contabilă a creditelor acordate clienței și a operațiunilor de leasing financiar	89
4.1. Principii de bază și criterii de creditare	90
4.2. Principalele categorii de credite acordate clienței	93
4.2.1. Gestiunea și evidențierea în contabilitate a creditelor pe termen scurt	94
4.2.1.1. Creanțele comerciale	94
4.2.1.2. Creditele de trezorerie	99
4.2.1.3. Credite de consum și vânzări în rate	105
4.2.1.4. Creditele pentru finanțarea operațiunilor de comerț exterior	110
4.2.2. Gestiunea și evidența contabilă a creditelor acordate pe termen mediu și lung	114
4.2.2.1. Creditele pentru echipamente	114
4.2.2.2. Credite pentru investiții imobiliare	116

4.3. Leasingul financiar	119
Tema nr. 5	
Evidența capitalurilor proprii, asimilate și a provizioanelor	126
5.1. Evidența capitalurilor proprii	126
5.2. Evidența capitalurilor asimilate	130
5.3. Evidența provizioanelor	132
Tema nr. 6	
Gestiunea și evidența cheltuielilor, veniturilor și a rezultatelor finale	140
6.1. Definirea și conținutul cheltuielilor și veniturilor bancare	140
6.2. Evidența cheltuielilor bancare	145
6.3. Evidența veniturilor bancare	149
6.4. Determinarea și evidența rezultatelor finale ale activității bancare	153
Tema nr. 7	
Situațiile financiare ale instituțiilor bancare	159
7.1 Stadiul aplicării IFRS de către instituțiile de credit din România	160
7.2 Lucrări de închidere a exercițiului financiar-contabil	162
7.3 Situațiile financiare ale instituțiilor bancare	164
7.4 Aprobarea, auditarea și publicarea situațiilor financiare	172
Teste recapitulativ	177
Bibliografie	179
Anexa 1.	
PLANUL DE CONTURI APLICABIL INSTITUȚIILOR DE CREDIT, INSTITUȚIILOR FINANCIARE NEBANCARE ȘI FONDULUI DE GARANTARE A DEPOZITELOR ÎN SISTEMUL BANCAR	181

Tema nr. 1

ORGANIZAREA GENERALĂ A APARATULUI BANCAR ȘI A CONTABILITĂȚII BANCARE

Unități de învățare:

- Structura aparatului bancar din România
- Cerințe ale înființării și funcționării instituțiilor de credit în România
- Organizarea și conducerea instituțiilor de credit
- Documentele și evidența bancară
- Planul de conturi al instituțiilor de credit

Obiectivele temei:

- Cunoașterea structurii sistemului bancar din România;
- Însușirea atribuțiilor și activităților desfășurate de către BNR, instituțiile de credit și instituțiile financiare nebancale;
- Prezentarea principalelor condiții pentru înființarea și funcționarea instituțiilor de credit din perspectiva necesității asigurării unui management prudent și sănătos;
- Cunoașterea structurii organizatorice a unei instituții de credit și a organismelor de conducere a acesteia;
- Înțelegerea circuitului documentelor bancare și a principiilor care stau la baza acestora;
- Prezentarea componentelor evidenței bancare;
- Cunoașterea structurii planului de conturi al instituțiilor de credit.

Timpul alocat temei: 3 ore

Bibliografie recomandată:

- ❖ Cristea Mirela, *Gestiune și Contabilitate Bancară*, Editura PrintXpert, Craiova, 2007
- ❖ Ioan I. Trenca, *Tehnică Bancară – Principii, Reglementări, Experiență*, Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008
- ❖ *Legea nr.312 din 28 iunie 2004 privind Statutul Băncii Naționale a României*, MO al României, Partea I, nr.582 din 30 iunie 2004
- ❖ *Legea 227/2007 pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului*, MO, Partea I nr. 480/18.07.2007
- ❖ C.A. Gheorghe, *Drept Bancar*, Ed. C.H. Beck, Bucuresti, 2006, p. 36
- ❖ *Legea 178/17 mai 2004 privind înființarea și funcționarea Fondului de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar*, MO, partea I, nr. 489/1 iunie 2004
- ❖ *Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului cu modificările și completările aduse prin Legea nr. 227 din 04/07/2007*, www.bnr.ro
- ❖ Ordinul BNR nr. 13/2008 pentru aprobarea *Reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, aplicabile instituțiilor de credit*,

instituțiilor financiare nebancale și Fondului de garantare a depozitelor în sistemul bancar, MO al României, Partea I, nr.15 din 08.01.2009

- ❖ *Ordonanța privind reglementarea unor măsuri financiar-fiscale* (activitatea de creditare desfășurată de instituții financiare nebancale), nr. 28 din 26.01.2006, MO, Partea I nr. 89 din 31.01.2006.

1.1. Structura aparatului bancar din România

Definiție: **Aparatul bancar** reprezintă ”un ansamblu corelat de entități organizatorice, instituționalizate și autonome, autorizate să efectueze operațiuni bancare pe teritoriul unui stat”, fiecare țară optând pentru propriul sistem bancar cu structuri specifice domeniului activității bancare.

Observație: Entitățile aparatului bancar folosesc *tehnici, procedee și instrumente* specifice domeniului și apelează la *metodologii* adecvate, unitare prin conținut, dar care pot fi diferențiate în raport cu specializarea pe care și-o propune fiecare instituție bancară.

Organizarea sistemului bancar din țara noastră are la bază experiența altor țări, precum și recomandările Fondului Monetar Internațional, fiind organizat pe două componente:

- Banca Națională a României, ca Bancă Centrală și de Emisiune;
- Instituțiile de credit – abreviate IC.

Banca Națională a României

<p>■ Legislație</p>	<p>înființată în anul 1880, asigură emisiunea de monedă, elaborează și aplică politica monetară și de credit a României. Activitatea BNR se desfășoară pe baza Legii nr. 312/2004, ce a înlocuit Legea 101/1998 privind Statutul BNR.</p>
<p>■ Operațiile pe care le desfășoară</p>	<ul style="list-style-type: none"> • elaborarea și aplicarea <i>politicii monetare</i> și a <i>politicii de curs de schimb</i>; • autorizarea, reglementarea și supravegherea prudențială a <i>instituțiilor de credit</i>, promovarea și monitorizarea bunei funcționări a <i>sistemelor de plăți pentru asigurarea stabilității financiare</i>; • <i>emiterea bancnotelor și a monedelor</i> ca mijloace legale de plată pe teritoriul României; • stabilirea <i>regimului valutar</i> și supravegherea respectării acestuia; • administrarea rezervelor internaționale ale României.
<p>■ Activități interzise BNR</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ <i>achiziționarea de pe piața primară a creanțelor asupra statului</i>, autorităților publice centrale și locale, regiilor autonome, societăților naționale, companiilor naționale și altor societăți cu capital majoritar de stat; ■ <i>creditarea pe descoperit de cont sau orice alt tip de creditare a statului</i>, autorităților publice centrale și

	locale, regiilor autonome, societăților naționale, companiilor naționale și altor societăți cu capital majoritar de stat.
<p>■ Operațiunile active ale BNR (cele care sunt evidențiate în activul bilanțului)</p>	<p>■ aur și creanțe externe (achiziționarea aurului monetar și a valutelor efective, disponibile la vedere în străinătate);</p> <p>■ creanțe asupra statului (sumele pe care BNR le pune la dispoziția statului pentru acoperirea cheltuielilor directe sau curente sau pentru acoperirea deficitului bugetar);</p> <p>■ creanțe din operațiuni de refinanțare (rezultă ca urmare a operațiunilor de refinanțare efectuate în favoarea instituțiilor de credit: reescontarea efectelor de comerț, achiziționare de efecte publice);</p> <p>■ alte active</p>
<p>■ Operațiunile pasive ale BNR (cele care sunt evidențiate în pasivul bilanțului)</p>	<p>■ bancnotele sau biletele de bancă în circulație;</p> <p>■ angajamente externe sau conturile creditoare externe (disponibilului în conturile IC externe, din străinătate. În această categorie se cuprind și împrumuturi deținute de BNR de la băncile din străinătate precum și angajamentele pe termen scurt rezultate din operațiile de tip Swap);</p> <p>■ contul curent al trezoreriei publice;</p> <p>■ conturi curente ale IC (în aceste conturi trebuie să existe cel puțin suma care reprezintă rezerva minimă obligatorie constituită de fiecare IC);</p> <p>■ capitalul propriu și fondurile de rezervă; alte pasive.</p>

Observație: În cadrul politicii sale monetare și de curs de schimb, BNR *poate acorda credite instituțiilor de credit pe termene ce nu pot depăși 90 de zile*, garantate cu: titluri de stat provenite din emisiuni publice, prin remiterea lor în portofoliul BNR sau depozite constituite la BNR sau la alte persoane juridice agreeate de BNR, însă, fără a se limita la acestea.

Reținem: Banca Națională a României sprijină politica economică generală a statului, fără prejudicierea îndeplinirii obiectivului său fundamental privind **asigurarea și menținerea stabilității prețurilor** și este **unica instituție autorizată să emită însemne monetare**, sub formă de bancnote și monede, ca mijloace legale de plată pe teritoriul României.

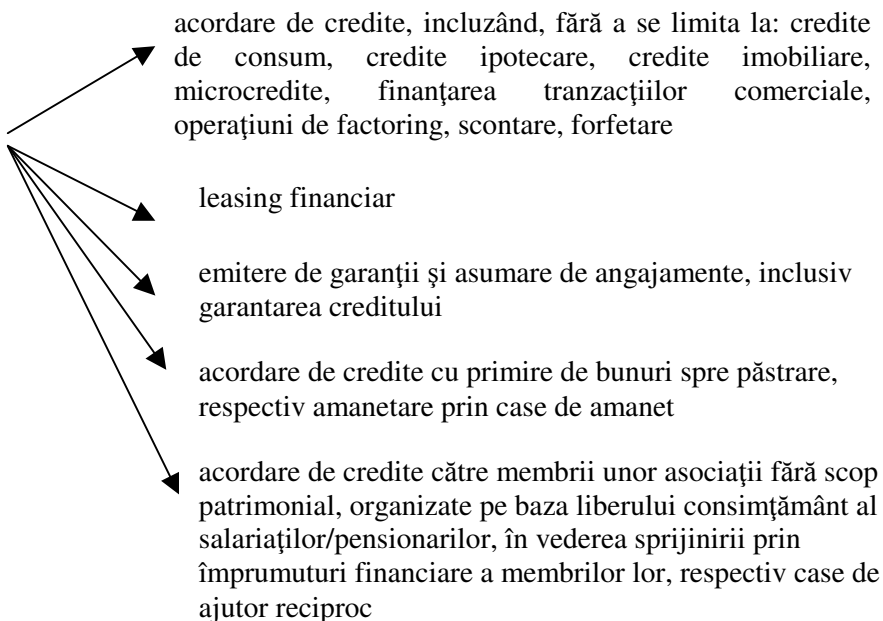
Instituțiile de Credit (IC)

<p>■ Legislație</p>	<p>Legea nr. 227/iulie 2007 pentru aprobarea Ordonanței de Urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului</p>
<p>■ Structură</p>	<ul style="list-style-type: none"> • bănci (instituții de credit cu vocație universală); • organizații cooperatiste de credit (asociații autonome de persoane fizice unite voluntar ale căror activități se desfășoară, cu precădere, pe principiul

	<p>întrajutorării membrilor cooperatori);</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>instituții emitente de monedă electronică;</i> • <i>bănci de economisire și creditare în domeniul locativ;</i> • <i>bănci de credit ipotecar.</i>
<p>■ Funcții</p>	<ul style="list-style-type: none"> • de mobilizare a activelor monetare disponibile în economie; • de utilizare a resurselor proprii și atrase prin acordarea de credite clienței sale financiare și nefinanciare; • de decontare între titularii de conturi.
<p>■ Operațiile active ale IC, (cele care sunt evidențiate în activul bilanțului)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ operațiunile efectuate cu numerarul din casa de circulație; ■ valorile imobilizate; ■ credite acordate clienței financiare și nefinanciare, inclusiv sub forma efectelor de comerț; ■ alte active.
<p>■ Operațiunile pasive ale IC (cele care sunt evidențiate în pasivul bilanțului)</p>	<ul style="list-style-type: none"> ■ constituirea de depozite ; ■ obținerea de credite de la BNR (rescontarea și credite de refinanțare); ■ constituirea capitalului propriu, care include și rezervele și celelalte fonduri constituite; ■ creditori diverși.
<p>■ Principiile fundamentale ale gestionării patrimoniului IC</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>principiul prudenței bancare</i>, ce are în vedere gestiunea riscurilor bancare, precum: riscul de creditare, riscul de dobândă, riscul de lichiditate, riscul valutar, riscul operațional (de decontare, de comunicație), riscul de fraudă bancară, riscul reputațional, riscul de management bancar, la care se adaugă cele specifice economiei de piață; • <i>principiul echilibrului financiar</i> are în vedere respectarea egalității dintre maturitatea plasamentelor în activele bancare și cea a pasivelor bancare, potrivit căreia durata de existență a plasamentelor trebuie să fie în concordanță cu durata de exigibilitate a sursei de finanțare; • <i>principiul profitabilității</i> potrivit căruia activitățile bancare trebuie să se realizeze în concordanță cu nevoile clienților și în condiții de rentabilitate considerată normală.

Observație: Activitatea de creditare în România se desfășoară atât prin IC, cât și prin **instituții financiare nebancare**, cu abrevierea **IFN**, care trebuie înregistrate în următoarele registre deschise și ținute de BNR: **Registrul General al IFN; Registrul Special al IFN; Registrul de Evidență al caselor de ajutor reciproc și al caselor de amanet**, în care sunt înscrise casele de ajutor reciproc și casele de amanet.

IFN pot desfășura următoarele activități de creditare

Observație: La noi în țară, la data de 19.01.2009 au fost înregistrate **4817 de IFN**, dintre care 237 sunt înregistrate în Registrul General, 53 de IFN în Registrul Special și 4527 în Registrul de Evidență al caselor de ajutor reciproc și de amanet.

TEST DE EVALUARE

1. Descrieți operațiile active desfășurate de către Banca Națională a României.

Răspuns:

*Potrivit statutului său, BNR efectuează următoarele categorii de **operații active** (care sunt înregistrate în activul bilanțier: operațiuni cu aur și creanțe externe (achiziționarea aurului monetar și a valurilor efective, disponibile la vedere în străinătate); creanțe asupra statului (sumele pe care BNR la pune la dispoziția statului pentru acoperirea cheltuielilor directe sau curente sau pentru acoperirea deficitului bugetar); creanțe din operațiuni de refinanțare (rezultă ca urmare a operațiunilor de refinanțare efectuate în favoarea instituțiilor de credit: reescontarea efectelor de comerț, achiziționare de efecte publice) și operațiuni cu alte active.*

2. Care sunt principiile fundamentale ale gestionării patrimoniului instituțiilor de credit?

Răspuns:

Exerciții

Exemplu rezolvat:

Instituțiile de credit îndeplinesc următoarele funcții:

- a) efectuează operații cu Trezoreria Statului;
- b) mobilizează activele monetare disponibile din economie;
- c) reglementează și controlează tranzacțiile valutare pe teritoriul României;
- d) emit și pun în circulație bancnote și monedă metalică;
- e) utilizează resursele pentru acordarea de credite clientelei financiare și nefinanciare.

Rezolvare

○ ● ○ ○ ●

De rezolvat:

IFN-urile pot desfășura următoarele activități de creditare:

- a) operațiuni de factoring, scontare, forfetare;
- b) acordarea de credite statului și altor societăți bancare și financiare;
- c) credite ipotecare.
- d) linii de creditare pentru operațiunile în conturile curente;
- e) credite de refinanțare.

○ ○ ○ ○ ○

1.2. Cerințe ale înființării și funcționării instituțiilor de credit în România

Potrivit Legii 227/2007 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, fiecare IC trebuie să-și desfășoare activitatea cu **existența și respectarea anumitor cerințe** referitoare în principal la:

1. Forma de constituire și autorizare de funcționare
2. Capitalul necesar autorizării și funcționării
3. Rezerva minimă obligatorie
4. Participarea la Fondul de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar - FGDB
5. Cerințele de capital pentru acoperirea riscului de credit, riscului de piață și a riscului operațional
6. Poziția valutară
7. Valoarea investițiilor pe termen lung ale IC în valorile mobiliare emise de o societate comercială nonbancară
8. Confidențialitatea asupra informațiilor referitoare la conturile clientilor
9. Alte cerințe de natură prudențială

Aceste cerințe presupun următoarele aspecte:

- **1. Forma de constituire și autorizare de funcționare a unei IC.** IC se pot constitui numai ca *societăți comerciale pe acțiuni – SA* și în baza *autorizației de funcționare eliberată de BNR*. În vederea autorizării unei IC, persoană juridică română, BNR trebuie să fie informată cu privire la: *identitatea acționarilor sau a membrilor care urmează să dețină participații calificate la IC și cu privire la valoarea acestor participații; planul de activitate, care să cuprindă tipurile de activități propuse a fi desfășurate și structura organizatorică a IC*.

Observație: BNR notifică Comisiei Europene orice autorizație acordată, cu excepția celor acordate instituțiilor emitente de monedă electronică, pentru ca denumirea IC să fie inclusă în lista instituțiilor de credit ce se publică în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene. ***IC autorizate și supravegheate de autoritatea competentă dintr-un alt stat membru pot desfășura activități în România*** prin înființarea de sucursale sau prin furnizarea de servicii în mod direct, dacă activitățile respective se regăsesc în autorizația acordată de autoritatea competentă din statul membru de origine și se asigură respectarea legislației românești adoptate în scopul protejării interesului general. Pentru înființarea unei sucursale de către o IC dintr-un stat membru nu este necesară obținerea unei autorizații din partea BNR și nici asigurarea unui capital de dotare la nivelul sucursalei, ci numai notificarea transmisă BNR de către autoritatea competentă din statul membru de origine. La rândul lor, ***IC din România, autorizate și supravegheate de BNR, pot desfășura activități în alte state membre*** prin înființarea de sucursale sau prin prestarea de servicii în mod direct, fără a fi necesară autorizarea lor de către autoritatea competentă din statul membru gazdă, dacă activitățile respective se regăsesc în autorizația acordată de BNR.

- **2. Capitalul necesar autorizării și funcționării IC.** Potrivit art. 12 din *legea bancară*¹, capitalul social subscris al unei IC trebuie ***vărsat integral în momentul subscrierii, nu se admit aporturi în natură, ci numai sub formă bănească***. La constituirea unei IC, capitalul inițial este egal cu capitalul social, cu excepția cazurilor în care banca nou-constituită este rezultată dintr-un proces de reorganizare prin fuziune sau divizare. Valoarea capitalului social minim pe care trebuie să-l dețină o societate comercială bancară pentru autorizare și funcționare este revizuită periodic de către BNR, astfel că, pe parcursul timpului, această valoare s-a modificat periodic (așa cum este prezentat în Tabelul 1). În vederea armonizării reglementărilor românești cu cele ale UE și potrivit legii bancare, IC românești trebuie să dispună de un capital social minim reprezentând echivalentul în moneda națională a cel puțin 5 milioane Euro. Acest plafon minim este comun tuturor instituțiilor de credit. Potrivit legii, ***majorările ulterioare ale capitalului social*** se pot face pe baza următoarelor ***surse***: noi aporturi în formă bănească; prime de emisiune sau de aport și alte prime legate de capital integral încasate; dividende nete din

¹ Legea 227/2007 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului.

profitul net și rezerve constituite din profitul net. O bancă nu poate efectua repartizări din profit pentru dividende dacă, în urma acestei repartizări, banca înregistrează un nivel de solvabilitate sub cel minim prevăzut de reglementările BNR (12%). Orice modificare a capitalului social se face pe baza unei documentații specifice supuse aprobării BNR.

Tabel nr. 1. Evoluția cerințelor de capital necesar autorizării și funcționării unei societăți comerciale bancare

Anul	Capital social minim
1991	700 milioane ROL
1993	2 miliarde ROL
1994	8 miliarde ROL
1996	25 miliarde ROL
1998	50 miliarde ROL
1999	100 miliarde ROL
2002	250 miliarde ROL
2004	370 miliarde ROL
2006	37 milioane RON

- **3.** Fiecare societate bancară este obligată să-și deschidă un cont curent la BNR în care să-și păstreze rezerva minimă obligatorie², ale cărei plafoane se stabilesc chenzinal, potrivit normelor elaborate de BNR și prin care se efectuează plăți și încasări generate de operațiunile de pe piața interbancară, piața valutară, a operațiunilor cu titluri de stat, precum și de contractare/rambursare a unor credite lombard.
- **4.** IC contribuie la constituirea Fondului de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar³ - FGDB (înființat în anul 1996). Deponenții garantați sunt nu numai persoanele fizice, ci și persoanele juridice, inclusiv entitățile fără personalitate juridică, indiferent de moneda de constituire a depozitului sau de numărul depozitelor. Începând cu luna octombrie 2008, plafonul de garantare pe deponent garantat persoană fizică și pe IC s-a majorat la echivalentul în lei al 50.000 euro, în timp ce plafonul de garantare pe deponent garantat persoană juridică și pe IC a rămas la același nivel, respectiv echivalentul în lei a 20.000 euro. Plafonul de garantare reprezintă nivelul compensației ce se plătește de Fond pentru depozitele constituite de deponenți la IC, inclusiv dobânda datorată, la data indisponibilizării depozitelor, respectiv la data deschiderii procedurii falimentului. Plata compensațiilor se face în termen de 3 luni de la data deschiderii procedurii falimentului IC, însă poate plăti compensații și după acest termen, dar nu mai târziu de 3 ani de la data începerii efectuării plăților. Până în prezent, Fondul a efectuat plăți de compensații pentru despăgubirea deponenților persoane fizice, la un număr de șapte bănci care au intrat în faliment în perioada 1999-2006, primele compensații fiind plătite în anul 1999 pentru deponenții persoane fizice ai Băncii "Albina". Începând cu luna ianuarie 2007, FGDB plătește compensații și

² Regulamentul BNR nr. 6/2002 privind regimul rezervelor minime obligatorii, publicat în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 566 din 1 august 2002, cu modificările și completările ulterioare.

³ Legea 178/17 mai 2004 privind înființarea și funcționarea Fondului de Garantare a Depozitelor în Sistemul Bancar, MO, partea I, nr. 489/1 iunie 2004.